

**KONSOLIDATSIYALASHGAN MOLİYAVIY HISOBOTLARDA ISH
HAQI FONDINI NAZORAT QILISHDA RAQAMLI YECHIMLARDAN
FOYDALANISH SAMARADORLIGI**

Eshonqulov Azamat Abdiraximovich

Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va

texnologiyalar universiteti

“Moliya, bank ishi va buxgalteriya hisobi”

kafedrası mudiri PhD, dotsent v.b.

Ergashev Jamol Safarovich

Iqtisodiyot va moliya vazirligi huzuridagi G‘aznachilik xizmati

qo‘mitasi G‘aznachilik operasion risklarini baholash

va monitoring qilish boshqarmasi Respublika byudjeti

tashkilotlarining ish haqi xarajatlari risklarini o‘rganish

bo‘limi bosh mutaxassisi

Annotatsiya. Mazkur tezisda konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotlarda ish haqi fondini nazorat qilish jarayonida raqamli yechimlardan foydalanishning iqtisodiy va amaliy samaradorligi tahlil qilingan. Bugungi kunda byudjet tashkilotlari va yirik korxonalarda ish haqi hisobini yuritish, ularni konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotlar tizimiga integratsiya qilishda inson omilini kamaytirish, xatoliklarni oldini olish va moliyaviy nazoratni kuchaytirish zarurati ortib bormoqda. Tadqiqotda “1C: Buxgalteriya”, “ERP”, “SAP” kabi avtomatlashtirilgan dasturlarni qo‘llash natijasida ish haqi fondini optimallashtirish, xarajatlarni kamaytirish va hisobotlarning shaffofligini oshirish imkoniyatlari ko‘rsatib o‘tiladi.

Kalit so‘zlar: konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot, ish haqi fondi, raqamli texnologiyalar, avtomatlashtirilgan tizim, moliyaviy nazorat, shaffoflik, samaradorlik.

KIRISH

Raqamli iqtisodiyot sharoitida moliyaviy boshqaruv tizimini takomillashtirish va ish haqi fondi ustidan nazoratni kuchaytirish har bir tashkilotning barqaror faoliyat yuritishida muhim omilga aylanmoqda. Xususan, konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotlar (KMH) korxona yoki tashkilotlar guruhi moliyaviy holatini yagona ko‘rinishda aks ettirish imkonini beradi. Biroq, bu jarayonda eng murakkab masalalardan biri — ish haqi fondining to‘g‘ri, shaffof va nazorat ostida yuritilishini ta‘minlashdir. An‘anaviy usullar orqali bu jarayonni boshqarish ko‘p vaqt va mehnat talab qiladi, shu sababli so‘nggi yillarda raqamli texnologiyalar va avtomatlashtirilgan tizimlardan foydalanishning ahamiyati ortib bormoqda.

O‘zbekiston Respublikasining davlat sektorida raqamli boshqaruv tizimini joriy etish ustuvor yo‘nalish sifatida belgilangan. Bu jarayon konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotlarni shakllantirishda ham o‘z aksini topmoqda. Hozirda ko‘plab byudjet tashkilotlari ish haqi hisobini yuritishda “1C”, “ERP” va “SAP” kabi avtomatlashtirilgan platformalardan foydalanmoqda. Natijada, inson omilidan kelib chiqadigan xatoliklar kamaymoqda, ma‘lumotlarni qayta ishlash tezligi ortmoqda va moliyaviy ma‘lumotlar real vaqt rejimida nazorat qilinmoqda. Shuningdek, xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) va davlat sektori uchun mo‘ljallangan IPSAS standartlari asosida hisobot tayyorlashda ish haqi fondining to‘g‘ri aks ettirilishi tashkilotning moliyaviy ishonchliligi va investorlar uchun ochiqqligini ta‘minlaydi. Masalan, Jahon banki va Xalqaro valuta jamg‘armasi (XVJ) ma‘lumotlariga ko‘ra, raqamli hisobot tizimiga o‘tgan mamlakatlarda moliyaviy nazorat samaradorligi o‘rtacha 35–40 foizga oshgan. Bu esa, O‘zbekiston uchun ham raqamli yechimlardan foydalanishning istiqbolli yo‘nalish ekanligini ko‘rsatadi. Shu o‘rinda, konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotlarda ish haqi fondini nazorat qilishda raqamli texnologiyalarni qo‘llash faqat hisob-kitob jarayonlarini soddalashtiribgina qolmay, balki moliyaviy tahlil, prognozlash va audit faoliyatini ham sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqadi. Buning natijasida, tashkilotlar o‘zining moliyaviy resurslarini samarali taqsimlaydi, korrupsiya va suiste‘mollik

holatlarini kamaytiradi, shuningdek, davlat moliyaviy siyosatining shaffofligini ta'minlaydi. Shu sababli, mazkur maqola aynan ish haqi fondi ustidan raqamli nazoratni kuchaytirishning amaliy jihatlari, zamonaviy texnologik yechimlar va ularning moliyaviy hisobotlarga ta'sirini chuqur tahlil qilishga qaratilgan.

Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotlarni tuzish jarayonida ish haqi fondini to'g'ri hisoblash, nazorat qilish va shaffof aks ettirish bo'yicha bir qator tizimli muammolar mavjud.

1-Jadval.

Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotlarda ish haqi fondini nazorat qilishdagi asosiy muammolar

T/r	Muammo nomi	Muammoning mazmuni	Kuzatiladigan oqibatlar
1	Ma'lumotlar integratsiyasi muammosi	Tashkilotlar o'rtasida turli dasturlar va bazalarning uyg'un emasligi sababli ma'lumotlar bir tizimga to'liq kiritilmaydi.	Hisobotlarda tafovutlar, noto'g'ri konsolidatsiya va vaqt yo'qotishlar yuz beradi.
2	Inson omilining yuqoriligi	Ish haqi hisob-kitobi hali ham ko'plab joylarda qo'lda amalga oshiriladi.	Xatoliklar, ortiqcha xarajatlar va ishonchlilikning pasayishi kuzatiladi.
3	Avtomatlashtirilgan nazorat mexanizmlarining yetishmasligi	Noto'g'ri to'lovlarni filtrlaydigan yoki qayta tekshiruvchi tizimlar mavjud emas.	Moliyaviy intizom buziladi, ikki karra to'lovlar yuz beradi.

4	Axborot xavfsizligi pastligi	Ish haqi ma'lumotlari yetarli darajada himoyalanganmagan.	Ma'lumotlar sizib chiqishi, korrupsiya va moliyaviy firibgarlik xavfi oshadi.
5	Raqamli yechimlarning eskiligi	Ishlatilayotgan dasturlar zamonaviy IFRS/IPSAS talablariga to'liq mos emas.	Hisobotlar xalqaro standartlarga mos shaklda tayyorlanmaydi.
6	Kadrlar malakasining pastligi	Xodimlarning raqamli dasturlar bilan ishlash bo'yicha tajribasi cheklangan.	Dasturdan noto'g'ri foydalanish, tahliliy xatoliklar va jarayon sekinlashadi.
7	Normativ-huquqiy asoslarning nomuvofiqligi	Milliy me'yorlar bilan xalqaro standartlar o'rtasida tafovutlar mavjud.	Konsolidatsiyalashgan hisobotlarda yagona yondashuv shakllanmaydi.
8	Monitoring va audit mexanizmlarining sustligi	Ish haqi fondi ustidan ichki nazorat tizimi zaif.	Samarasiz xarajatlar va byudjet intizomi buzilishi kuzatiladi.
9	Real vaqt rejimidagi tahlilning cheklanganligi	Ish haqi ma'lumotlari oyning oxirida qayta ishlanadi.	Qaror qabul qilish kechikadi, moliyaviy jarayonlar sekinlashadi.
10	Tashkiliy o'zgarishlarga qarshilik	Raqamli texnologiyalarni joriy etishda xodimlarning yangilikdan cho'chishi.	Innovatsion tizimlar joriy etilishi sustlashadi, samaradorlik pasayadi.

Yuqoridagi jadvaldan ko‘rinib turibdiki, ish haqi fondini nazorat qilishdagi muammolar asosan texnologik, tashkiliy va kadrlar bilan bog‘liq omillardan iborat. Ayniqsa, inson omili va integratsiya masalalari moliyaviy hisobotlarning aniqligi va shaffofligiga bevosita ta‘sir qiladi. Shu bois, raqamli yechimlarni joriy etish, normativ asoslarni uyg‘unlashtirish va mutaxassislar malakasini oshirish bu muammolarni kamaytirishning asosiy yo‘nalishlari hisoblanadi.

Bugungi kunda konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotlarda ish haqi fondini shakllantirish, nazorat qilish va tahlil etish jarayonida raqamli texnologiyalarni keng joriy etish zaruratga aylandi. Chunki yuqorida keltirilgan muammolar — ma‘lumotlar integratsiyasining yetishmasligi, inson omilining yuqoriligi, avtomatlashtirilgan nazorat mexanizmlarining zaifligi va real vaqt tahlil imkoniyatlarining cheklanganligi — moliyaviy hisobotlarning ishonchliligini pasaytiradi. Shuning uchun, bu muammolarning har biri uchun aniq raqamli yechimlarni ishlab chiqish, ularni amaliyotda sinovdan o‘tkazish va davlat hamda korporativ moliyaviy boshqaruv tizimlariga bosqichma-bosqich tatbiq etish muhimdir. Quyidagi jadvalda aynan shu yo‘nalishlarda taklif etilgan raqamli yechimlar va ularning kutilayotgan natijalari batafsil yoritilgan.

1-Jadval.

Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotlarda ish haqi fondini nazorat qilishni takomillashtirish bo‘yicha raqamli yechimlar

T/r	Raqamli yechim	Kutilayotgan natija
1	Barcha tashkilotlarda yagona “ERP” yoki “IFMIS” platformasini joriy etish.	Hisobotlar yagona formatda shakllanadi, ma‘lumotlar nomuvofiqligi bartaraf etiladi.
2	Ish haqi hisob-kitoblarini avtomatik modullar orqali yuritish (“1C HR Payroll”).	Xatoliklar kamayadi, nazorat aniqligi oshadi.

3	Sun'iy intellekt asosida "Smart Audit" tizimini joriy etish.	Moliyaviy intizom mustahkamlanadi, ikki karra to'lovlar yo'qoladi.
4	Ish haqi ma'lumotlarini blokcheyn texnologiyasi asosida saqlash.	Ma'lumotlar o'zgartirilmaydi, firibgarlik xavfi kamayadi.
5	Dasturlarni IFRS/IPSAS talablariga mos yangilash.	Hisobotlar xalqaro standartlarga mos, investorlar uchun ishonchli bo'ladi.
6	Raqamli moliya bo'yicha onlayn treninglar va sertifikatlash dasturlarini yo'lga qo'yish.	Mutaxassislar raqamli tizimlardan samarali foydalanadi.
7	Milliy buxgalteriya me'yorlarini IPSAS/IFRS bilan uyg'unlashtirish.	Hisobot tizimi xalqaro talablarga moslashadi.
8	"E-Audit" platformasi orqali onlayn nazorat tizimini yaratish.	Har bir ish haqi to'lovi real vaqt rejimida kuzatib boriladi.
9	"Data Analytics Dashboard" tizimini joriy etish.	Rahbariyat tezkor qaror qabul qilishi uchun vizual tahlil imkoniyati yaratiladi.
10	Raqamli transformatsiya bo'yicha rag'bat tizimini joriy etish (bonus, mukofotlar).	Xodimlar innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlaydi, yangilikka tez moslashadi.

Ta'kidlab o'tish joizki, yuqoridagi yechimlar nafaqat texnik jihatdan, balki boshqaruv madaniyatini o'zgartirish nuqtayi nazaridan ham dolzarbdir. Ayniqsa, sun'iy intellekt, blokcheyn va ERP tizimlari asosida ish haqi fondini boshqarish O'zbekistonda konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotlarning aniqligini 30–40 foizgacha oshirishi mumkin (OECD va KPMG, 2024 yil ma'lumotlariga ko'ra). Shu sababli, bu texnologiyalarni joriy etish nafaqat xarajatlarni optimallashtiradi, balki

moliyaviy nazoratning shaffofligi va xalqaro darajadagi ishonchliligini mustahkamlaydi.

XULOSA

Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotlarda ish haqi fondini nazorat qilish jarayoniga raqamli texnologiyalarni joriy etish natijasida korxona ichki moliyaviy intizomi sezilarli darajada mustahkamlanadi. Zamonaviy avtomatlashtirilgan tizimlar yordamida mehnat haqi bilan bog‘liq barcha ma’lumotlar real vaqt rejimida kuzatilib, tahliliy modullar orqali byudjetdan chetga chiqish, ortiqcha to‘lov yoki mehnat samaradorligidagi nomutanosibliklar tezda aniqlanadi. Bu esa, o‘z navbatida, boshqaruv organlariga xolis va tezkor qaror qabul qilish imkoniyatini yaratadi. Shuningdek, raqamli nazorat mexanizmlari auditorlik tekshiruvlari jarayonida ham shaffoflikni oshiradi, hisobotlarning ishonchliligini mustahkamlaydi va xatoliklar ehtimolini kamaytiradi.

Bundan tashqari, raqamli yechimlar orqali ish haqi fondi nazoratini amalga oshirish nafaqat samaradorlikni, balki investitsion jozibadorlikni ham oshiradi. Chunki zamonaviy texnologiyalar asosidagi boshqaruv tizimlari korxona moliyaviy holatini ochiq va aniq ko‘rsatadi, bu esa xorijiy investorlar ishonchini mustahkamlaydi. O‘zbekiston sharoitida bu yo‘nalishda “1C:ERP”, “SAP” va “Oracle Financials” kabi tizimlarni keng joriy etish hisobdorlik madaniyatini yangi bosqichga olib chiqadi. Natijada, konsolidatsiyalashgan hisobotlarda ish haqi fondining raqamli nazorati nafaqat moliyaviy shaffoflikni ta’minlaydi, balki korxonalarning barqaror rivojlanish strategiyalarini samarali amalga oshirishda muhim omilga aylanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. 2022 — 2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida.
2. “O‘zbekiston — 2030” strategiyasi to‘g‘risida. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 11.09.2023 yildagi PF-158-son.

3. “Moliyaviy hisob tizimini xalqaro talab va standartlarga muvofiq takomillashtirish chora-tadbirlari” to‘g‘risida. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 15.09.2025 yildagi PQ-282-son.
4. O‘zbekiston Respublikasi budget hisobining standarti (13-sonli BHS) “Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotlar”ni tasdiqlash to‘g‘risida. O‘zbekiston Respublikasi moliya vazirining buyrug‘i, 01.04.2022 yilda ro‘yxatdan o‘tgan, ro‘yxat raqami 3361.
5. N.A, Shaymatova Tashkilotlarida raqamli texnologiyalar asosida moliyaviy boshqaruvni takomillashtirish yo‘llari. — “Innovatsion iqtisodiyot” ilmiy jurnali, №2, “Fan va taraqqiyot” nashriyoti, Toshkent, 2022 yil, 312 bet.
6. KPMG International. Public sector reporting transformation: Managing payroll risks through automation. — London, 2024 yil, 156 bet.
7. Zellis. Payroll digitalization and efficiency in public institutions: Global research report. — Cambridge: Zellis Global Publications, 2024 yil, 142 bet.
8. A.A. Eshonqulov Moliyaviy hisobot (Financial reporting) o‘quv qollanman. “TIB NASHR”, - Toshkent, 2025 yil, 485 bet.
9. PwC Digital Transformation in Payroll and Consolidated Financial Reporting: Global Survey Report. PricewaterhouseCoopers Research Center. 2023 yil.
10. Nobes C. International Financial Reporting Standards and their Global Impact. Oxford University Press. 2020 yil
11. IFRS Foundation. IFRS Digital Reporting Standards and Implementation Guide. London: IFRS Publications. 2024 yil.